

ספר
באר
החיים

אור לנתיבותי

חנוכה

חנוכה

שבת חנוכה

זאת חנוכה

ענינים שונים

באר האמונה

באר התפילה

באר החסד

באר התורה

באר היראה

חֲנוּכָה

יְמֵי שְׂמוֹנֵה קִבְעוּ

וקבעו שמונת ימי חנוכה • גדולת ימי החנוכה •

ולחקור בנס דחנוכה, כי לעולם יש בו התחדשות ותוספות", ויש שרצו לתרץ דחז"ל רמזו בזה, דאף אחר שילמד בשר ודם את כל דיני חנוכה עדיין ישאר בשאלה הראשונה "מאי חנוכה", כיון שכל ענין חנוכה הוא למעלה מהשגות הטבע ותמיד אפשר להשיג יותר ויותר ולדלות מים עמוקים מאד, וכמה שיוסף לדרוש ולחקור לא ישיג את עומק הדברים שמעל לדרך הטבע^א.

ומכל מקום עלינו לדעת שהימים קדושים מאד מאד, וכמעשה שהיה אצל הרה"ק בעל ה'לב שמחה' מגור ז"ע, שהסתובב פעם בימי חנוכה ועורר את

קדושת וסגולת הימים האלו הם למעלה למעלה וגבוה מעל גבוה, ואין אנו נוגעים אפילו באפס קצהו מגודל האורות המתעוררים בימים הללו, דהנה הקשה הרה"ק בעל ה'שפת אמת' מגור ז"ע (לחנוכה שנת תר"מ) בסוגיא דחנוכה, שבתחילה האריך הש"ס בסדר ההדלקה לפי שיטת בית שמאי ובית הלל, ורק לאחר מכן הביא את הברייתא "מאי חנוכה, דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה", ולכאורה הוי ליה למימר איפכא, לבאר תחילה מה אירע בחנוכה ואח"כ לפרש סדר והלכות ההדלקה [ומבאר לפי דרכו, "כי צריכין לדרוש

א. על פי דבריהם אלו יש ליישב בדרך צחות את קושיית ה'בית יוסף' (סימן תרע) מדוע קבעו חז"ל שמונת ימי חנוכה, הלא מצאו פך אחד של שמן כדי להדליק יום אחד, נמצא שלא היה נס כי אם לשבעה ימים, אך להאמור אפשר לומר, שכאן רמזו חז"ל דאכן קצר מצע שכלינו להבין ענין מספר "שמונה" שהוא למעלה מדרך הטבע, ובאמת לא תצליח להבין ואינך צריך להבין ענין שמונת ימי חנוכה, ורק "בני בינה" המבינים דבר מתוך דבר הם השכילו לקבוע "ימי שמונה" אלו ליום טוב חנוכה, כיון שכל ענינו מעל לדרך הטבע.

בשעה אחת בימי הנעורים מבחר ימיו, לא ישיג אח"כ לעת זקנה ביגיעה גדולה", והכי נמי חנוכה שהוא זמן של התחדשות אפשר להשיג מדריגות בקלות במקום להתייגע עליהם בשאר ימות השנה, כי הימים מאירים באור חזק וביד האדם להתקרב אל הקדושה.²

פתח דברינו יאיר עם מְשֻׁלוֹ של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ע ב'קדושת לוי' (קדושה שניה), שהמשיל את ימי החנוכה למלך רם ונשא, שפתח את

החסידים על כך שמתגלגלים אוצרות של זהב וכסף בימים אלו ואין אנו קולטים את רום ערכם, וצריך לעשות מעשה ולחטוף כמה שיותר. כי מעשה קטן בימים אלו מועיל הרבה מאד, כי כבר כתב השל"ה הק' (פרשת וישב תורה אור אות ח בהגה"ה) שבחנוכה הוא זמן חינוך העולם [וכן 'חנוכה' הוא מלשון 'חינוך'], ולכן דומים הימים כימי נעורים, ולפי זה מביא ה'בית אברהם' (נר ז' דחנוכה ד"ה מזמור שיר) שהרי ידוע, "כי מה ששיג

ג. רבים מן הדורשים והמבקשים תמהים, שהרבה נכתב בספרי הקודש בסגולת מועדי השנה וימים הטובים, ובכל יו"ט הפליגו חכמים הראשונים והפליאו את קדושת הימים שהם למעלה למעלה מהשגותינו, במקום אחד נמצא כתוב שיום הפורים הוא הגדול ביותר מכל ימות השנה כולה, ובמקום אחר אמרו שימי חנוכה הם הקדושים ביותר, ושוב נמצא שהימים הנוראים קדושתם למעלה מבינתנו, וכמו כן על ימי הפסח ושבועות הפליגו שהשכינה נמצאת בתוכנו, וכיוצא בדברים אלו על כל חג ויום טוב, ואיך יתיישבו כל הדברים הללו אהדדי, גם מהו באמת היום הגדול ביותר מכל השנה.

אך התשובה האמיתית תבואר בדרך משל, דהנה האדם נברא מרמ"ח אברים ושס"ה גידים, יש מהם אברים שהנשמה תלויה בהם ויש אברים שאין חיי הנפש תלויה בהם, ואף באותם אברים שהנשמה תלויה בהם יש בכל אבר תפקיד מיוחד המיועד רק לו, ואינו דומה פעולתו של המוח לפעולתם של הראש ולב, ואין פעולות שלשתם דומה לתפקידו של הכבד, וכיוצא בזה, ועתה ישאל השואל איזה אבר הוא החשוב ביותר מכל האברים כולם, או יתפלא ויקשה, איך יתכן לומר שהכבד הוא החשוב שבאברים, והלא בהזדמנות אחרת שמע וקיבל שהלב הוא העיקר, והתשובה לכך היא שהכל אמת, וכל אבר חשוב ביותר לתפקיד שמוטל עליו לעשות ומכולם נבנה גוף האדם, ואם חלילה יפסיק אחד מהם לפעול יבא האדם עם כל אבריו וגידיו לכלל סכנה גדולה ח"ו.

והכי נמי בענינים רוחניים, על ידי שאדם מנצל את כל המועדים זוכה לקומה שלימה, ובכל יום טוב יכול לזכות למלא אסמיו בשפע קודש באחד מחלקי נשמתו, ועל כן בודאי שאלו ואלו דברי אלקים חיים, ומצד אחד יום הכיפורים הוא היום הגדול בשנה, וכמו כן ימי פורים וחנוכה קדושים ונוראים וגדולים מאד, הכל כפי מה שקבע הקב"ה ונביאיו וחכמיו בגלגל השנה, כי הם נותנים חיים רוחניים למוצאייהם, וכל מועד משפיע אור מיוחד שיש רק בו, והמשכיל מנצל את שעת הכושר ולא להיות חלילה כשוטה המאבד מה שנותנים לו.

אוצרותיו יום אחד בשנה, והרשה לכל בני מדינתו לבקר בהיכלו וליטול ממנו כרצונם, "ואוי לכסיל אשר בזה היום ששערי אוצרות המלך נפתחים ולא פנה אליהם, רק ישן כל היום, לכן ראוי כל האדם לשמוח בעבודתו ולא בהבלי עולם, רק בעבודת השי"ת ב"ה ישמח

כל היום", ובכוונה תחילה דקדק בלשונו הקדוש ונקט "אוי לכסיל" ולא "אוי לרשע" או "לפושע", כי לפעמים מתעצל האדם מלנצל את הזמן ואת האור של החג, וזה גורם לו לבזבז ולאבד מה שנותנים לו, אמור מעתה, **שטפשותו** גרמה לו להפסד גדול ולא הרשעות^א.

ג. **העולם מספרים** בדרך הלצה, שפעם היה איש עני ואביון שהלך לחפש את מזלו [כמו שאמרו חז"ל (שבת נג): "אדם אית ליה מזלא", ופירש רש"י "מזליה - מלאך שלו, ומליץ עליו", וכן בכל דבר חי וצומח יש שר העומד עליו ואומר לו "גדל"] כדי לדרוש ולשאול אותו מדוע אין המזל מאיר לו פנים בבני חיי ומזוני, בהיותו בדרך פגש באילן יבש שאינו מוציא פירות, וכשסיפר לו שהוא הולך לחפש את השר האחראי על מזלו, ביקש ממנו האילן, שאם יצליח לפגוש את השר ינצל את ההזדמנות לשאול אותו גם על מזלו הקשה שלו, מדוע אינו מצליח להוציא פירות, הסכים הלה והבטיח לו למלא בקשתו. המשיך האיש בדרכו ופגע בנסיכה בת מלכים שהתקשתה למצוא את זיווגה, וכאשר שמעה לאן פניו מועדים, ביקשה ממנו שאם ימצא את שר המזלות ישאל אותו מדוע אין שום בן מלך שירצה לישא אותה, והיא נדחית מדחי אל דחי, הבטיח לה האיש לעשות רצונה. עודו מהלך בדרך והנה פגש באריה חולה וזקן שהתחנן אף הוא על נפשו שישאל את שר המזלות למה נגזר עליו לסבול צער ויסורים בחוליו, וגם לו ענה שכאשר יפגוש את השר יבקש ממנו שיתן לו תשובתו על כך.

ואכן הצליח ה' דרכו ופגש את המלאך והשר הממונה על כל המזלות ושטח בפניו את כל השאלות וקיבל תשובות מפורטות זולת על צרכי עצמו שלא הספיק לשאול, ויהי בדרכו חזרה, הלך תחילה אל האילן היבש ומסר לו דברי השר, שיש ארגז מלא מרגליות ויהלומים אצל שורש האילן, וזה גורם לו שאין השורשים יכולים להתפשט, וכאשר יחפרו ויוציאו את הארגז יצליח להוציא פירות מתוקים לרוב, הציע האילן להאיש שיוציא את הארגז משם ועי"ז יתעשר עושר רב ואף הוא יצליח לצאת ממיצרו, אך הלה השיב לו בחפזון שהוא ממחר להמשיך ולחפש אחר המזל שלו, ועל כן אינו יכול להתעכב בעבודת חפירת האדמה, וכה המשיך בדרכו ופגש את הנסיכה, ואמר לה מה שקיבל מפי שר המזלות, שהיא אינה צריכה לחפש דוקא בן מלך, כי כל מי שינשא לה יעלה לגדולה ויתעטר בכתר מלכות להיות מלך על מדינה גדולה, נענתה הבתולה ואמרה לעני, שהיא מוכנה להתחתן עמו, אך הוא דחה אותה בתשובה שענה לאילן, שהוא טרוד לחפש אחרי מזלו ואין בידו להתפנות מעסקיו, ולכן המשיך בדרכו ופגש את האריה, ואף לו מסר תשובה מסודרת שקיבל מפי השר, שרפואתו היא לאכול את המוח של האיש שמאבד כל שעת הכושר והזדמנות שיש לו להתגדל ולהתעשר, מיד טרף האריה את איש שיחו ונתרפא, כי מי כמותו התעלם ודחה בסכלותו שתי הזדמנויות שהיו לו להתעשר.

והשפע שהושפעו בעת הנס, ומזה הבינו שהימים יהיו ימי ניסים לדורות עולם, וכשם שעשה הקב"ה ניסים לישראל בימים ההם כך יחזור ויתעורר בזמן הזה תמיד לדורות עולם.

ביסוד דברים אלו מבאר ה'ערוך השלחן' (או"ח סימן רפד ס"ק יא) את נוסח הברכה שמברכים אחר קריאת ההפטרה "ודבר אחד מדברין אחור לא ישוב ריקם", ומאי משמע "אחור לא ישוב ריקם", אלא "דזהו מילתא דפשיטא היא שכל דברי התורה וכל דברי הנביאים יתקיימו אי"ה, והמפקפק בזה ח"ו אין לו חלק באלוקי ישראל, אלא דלכאורה בדברים שכבר עברו אין לנו תועלת בדבריהם, וחלילה היא כסיפור מעשה, אבל האמת דגם העבר עדיין נוצץ בכל עת ובכל זמן, כמו יציאת מצרים וכו', וכן כל דברי הנביאים שכבר עברו - לא עברו ולא יעברו, ונוצצים תמיד ופועלים בכל עת, וזהו מסגולת תורתנו הקדושה", וזו כוונת הברכה "ודבר אחד מדברין אחור לא ישוב ריקם", שאפילו אותם מאורעות שהתרחשו בעבר ובאחור, גם הם "לא ישובו ריקם" והם תורה שלימה.

וביותר בחנוכה שהוא סוף כל הניסים

בדרך כלל בא היצה"ר בחלקלקות לשונו ומפתה את האדם שאין לו בהם חלק ונחלה כלל ועיקר, שהרי מעשה שהיה הוא מלפני כמה אלפי שנים, ואיזו שייכות יש לו במאורעות שהתרחשו בעבר, אך למותר להאריך ולהפריך דברים בטלים אלו, ותחילה לכל מפורסמים דבריו הקדושים של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע ב'קדושת לוי' (קדושה ראשונה, וע"ע ב'בני יששכר' מאמר הלל והודאה אות פא) שחז"ל לא קבעו מיד אחר הנס שיחגגו לדורי דורות את ימי החנוכה להלל והודאה, אלא רק לשנה האחרת קבעום ועשאום יום טוב, וכמו שמדויק בלשונם בסוגיא דחנוכה (שבת כא:): "**לשנה אחרת** קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה", והיינו טעמא, כי הרבה ניסים נעשו לישראל שלא נקבע בהם יום טוב [ורק בני אותו הדור שניצלו ממות לחיים עשו סעודת הודאה והיו מהללים להשי"ת על הניסים שעשה ה' עמהם ברחמים רבים], מפני שלא היה הנס כי אם לדורם ולשעתם ולא לכל הדורות העתידים לבוא, משא"כ בחנוכה הרגישו חכמינו בשנה האחרת שמתנוצצים האורות

כלפי מה הדברים אמורים, דהנה סגולת הימים והמצוות שמקיימים ביו"ט מסוגלים להאיר לאדם באור יקרות, אולם הני מילי אם יעשה אותם האדם בבחינת "וחי בהם", ואז יהיו אורות היו"ט נבלעים בדמו, אבל המדליקים נרות חנוכה כמעשה קוף בעלמא ואומרים הלל מן השפה ולחוץ, הרי הם דומים לאותו סכל שהיה עסוק לברר איך להתעשר, וגם אחרי שהגיעו לידי הזדמנויות שונות התעלם מהן, באמרו שהוא עסוק לחפש אחרי העשירות, והכי נמי רחמנא ליבא בעי, וצריך להתבונן במחשבה תחילה ולעורר את השתוקקות הלב בטרם יגש לקיים מצות ה' ברה מאירת עינים, ועי"ז יתעשר ברוחניות ויתעלה במדריגות.

(עי' יומא כט.), ומבואר ב'שפת אמת' (לחנוכה שנת תרל"ז ד"ה חנוכה) טעמא דמילתא, דתכלית ומטרת הנס היא לחזק את האמונה בלב האדם שהקב"ה הוא לבדו מנהיג את העולם בהשגחה פרטית, אולם לאחר זמן נשכח הנס מלב האדם וע"כ עושה ה' ברחמיו עוד נס אחר כדי לחזור ולחזק את האמונה בהשגחתו ולגלות אלוקותו בעולם, אבל נס של

חנוכה חוזר ומתחדש שוב ושוב בכל שנה ושנה כמו שהיה בימים ההם ממש¹, רק אז היו הניסים למה שהיו זקוקים בימים ההם, ובכל דור ודור מתעוררים הניסים שבני ישראל צריכים לאותו מקום ואותו זמן, וממילא אין צורך בעוד ניסים אחרים, כי על ידי הנס של חנוכה יש ביד כל אחד לבוא לידי השגה באלוקים חיים בכל דור ודור.

ופורקן כהיום הזה

• שפע רב הנשפע בימי החנוכה אף בגשמיות •

בימים אלו יש ביד האדם להיושע בכל הענינים, כי סגולת הזמן אינה רק לרוחניות בלבד אלא אף לשפע רב בגשמיות, ושם החג מוכיח עליו, כמו שכתב ב'מחזור ויטרי' (לחנוכה, סדר התפלה וקריאת התורה) ש"חנוכה" הוא מלשון "חן" וחנינה, דהיינו הנהגה של לפני משורת הדין ולא כפי מעשי האדם, כי בימי חנוכה נותן הקב"ה חנינה ומתנת חנם לכל המבקש אע"פ שאינו הגון ואינו כדאי.

אמרו חז"ל (ביצה יז.) "קדושת שבת

קביעא היא וקיימא", היינו שבבריאת העולם קידש הקב"ה את יום השבת לדורות עולם, ואף מבלי שיקדשו ב"ד את השבת הרי היא מקודשת ועומדת, ואילו ביום טוב "ישראל קדשינהו לזמנים", פירוש שבית דין מקדשים את החודשים ועי"ז נקבע היום טוב במועדו, נמצא שבשבת מזמין הקב"ה כביכול את ישראל אליו כדי ליהנות מזיו כבודו, שהרי הוא יתב"ש מקדש את היום לישראל, ובימים טובים מזמינים בני ישראל את הקב"ה

ד. הרה"ק רבי ברוך מסערט וויזניץ זי"ע מצא רמז לכך בנוסח הברכה שאומרים קודם ההדלקה "להדליק נר חנוכה" ולא "של חנוכה", והנה במשנה (שבת כח:) שנינו "פתילת הבגד שקיפלה ולא הבהבה" אם מקבלת טומאה אם לאו, ובגמרא (דף כט:) דייקי, דמשום הכי נקט התנא "פתילת הבגד" ולא "פתילה של בגד", דאתא לאשמעינן דאף לאחר שעשו מהן פתילות נשאר הבגד בשם "בגד" עי"ש, נמצאנו למדין, דהא דקתני "נר חנוכה" הכוונה נמי שנשאר הנס של חנוכה הראשון לדורי דורות, ומתעורר בזמן הזה מה שאירע בימים ההם ממש.